

Bir Dinozor Ressamı

Charles R. Knight

20. yüzyılın ilk yarısı boyunca paleontologlar, dinozorları küçük beyinli, sosyal hayatları ve ebeveyn ilişkileri gelişmemiş canlılar olarak düşündüler. Son yıllarda ise, dinozorların aktif, toplumsal yaşantı süren canlılar olduğuna inanan araştırmacı sayısı giderek artıyor. Eski görüşün etkinliğini onyıllar boyunca sürdürebilmesinde paleontologlar kadar, Amerikalı ressam Charles R. Knight'ın (1874-1953) da etkisi var. Amerika'da, müzeler için yaptığı duvar resimleri sadece kendi profesyonel yaşamı sırasında değil; ölümünden sonraki onlarca yıl boyunca insanların prehistorik yaşantıyı algılayış biçimini etkiledi.

BUGÜNKÜ tüm dinozor ressamlarının Knight'ın yaratılarına imrenerek büyüdükleri söylenebilir. Bu resimler, geçmiş yaşamı resmeden sanatçıları etkilemeye devam edeceği benziyor.

Knight'ın etkisinin bu kadar büyük olmasında yetenekli bir sanatçı olmasının yanı sıra anatomi hakkında derin bilgi sahibi olan bir doğacı olmasının katkısı var. Tarihöncesi canlıların tekrar yaşama kavuşmasını sağlarken Knight, bu engin anatomi bilgisini kullanıyordu. Knight'ın resimleri Chicago'daki Doğa Tarihi Arazi Müzesi ve Los Angeles'daki Doğa Tarihi Müzesi'nde hala sergilenmektedir. Aynı zamanda resimleri, New York City'deki Amerikan Doğa Tarihi Müzesi'nin yeni dinozor salonlarının önemli bir kısmını oluşturuyor.

Bir dinozora ait olduğuna inanılan fosillerin ilk kez sergilenmesi 1824 yılında gerçekleşti. 1800'lü yıllar boyunca bilim adamları, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nin çeşitli yerlerinde yaptıkları kazılar sırasında çıkan çok sayıda diş ve kemik kalıntılarını biriktirdiler. Uzun zaman önce ortadan kalkan bu devler, doğal olarak halkın oldukça ilgisini çekti. Fosil avcılarının elde ettiği karmaşık iskelet kalıntıları bu tarihöncesi canlıları tekrar yaratmak isteyen ressamların isteklerini karşılamıyor, onlara sadece karalama yapabilecek kadar bilgi sağlıyordu. Halkın merakını tatmine yönelik en önemli çaba, 1841 yılında "Dinosauria" adını bulan seçkin paleontolog Richard Owen'dan geldi. Owen, 1854 yılında, bugün hala Crystal Palace'da duran, gerçek boyutlarında dinozor heykelleri siparişleri verdi.

1880'lerden önce toprak altından çıkartılan tek bütün iskelet -küçük, etobur, kuşumsu bir hayvan olan Compsognathus- Almanya'da bulundu. 1870 ve 80'li yıllarda çökel bakımından zengin olan batı Amerika'da bilim adamlarınca gerçekleştirilen kazılarla durum hızla değişti. Bilim adamları toprak altından sauropodların, yırtıcı allosaurların ve pullu stegosaurların eksiksiz iskeletlerini çıkardılar. Kısa süre içerisinde dinozorların şekilleri ve boyutları hakkında bilgi birikmeye başladı. Bundan kısa bir süre sonra, 1890'larda, Knight dinozor resimleri yapmaya başladı.

Zamanlamasının iyi olmasının yanı sıra, Knight'ın kendi zamanının en ünlü dinozor ressamı oluşunda başka önemli noktalar da var. Yeteneklerinin erken ortaya çıkmasına rağmen ilk hayvan resimlerini ve peysajlarını 5-6 yaşlarında yapmıştı - olduça ileri derece de miyoptu. Bu soruna ek olarak, görüşü, çocukluğunda sağ gözünde ortaya çıkan ciddi bir rahatsızlık sonucunda daha da bozuldu. Tüm bunlara karşılık, çevresindeki yetişkinlerin güven vermeleri, sanatçı üvey annesi ve yetenekli bir aile dostu sayesinde New York City'deki bazı sanat okullarına gitti. 16 yaşında ilk ve tek tam zamanlı işini buldu: doğa resimleri yapmak.

Knight, engin anatomi bilgisi ve canlı hayalgücüne dayanarak birçok tarihöncesi hayvanı resmetmiştir. Resimde görülen Stegosaurus modeli günümüz standartlarına göre çok fazla zırhla kaplanmış olsa da, zırhların düzeni bugün kesinlikle kabul görmüştür.

Bu boynuzlu Agathaumus Knight'ın erken dönem eserlerindedir. 1897 yılında, Amerikan Doğa Tarihi Müzesi için Cope'un denetimi altında yapılmış. Cope zamanında dinazorlar pek de gerçeğe uygun şekilde hayal edilemiyordu. Bu resimdeki hayvan da günümüz bilgilerine göre biraz fazla "süslü" kabul edilebilir.

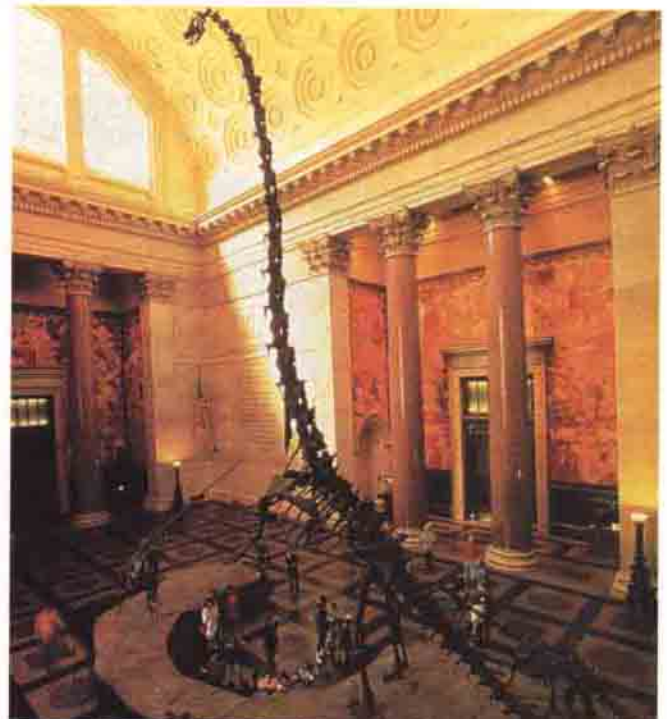
Bu küçük protoceratoplara, Moğolistan'daki ilk dinazor yuvalarının keşfinden kısa bir süre sonra yapılmıştır. Knight, Osborn'un önerileri doğrultusunda, dinazorların yumurtalarını korurken resmetmiştir. Yakınlarda, Amerika Doğa Tarihi Müzesi'ndeki uzmanlar, yumurtaların aslında oviraptora ait olduğunu belirlediler. Resim şu anda Chicago Doğa Tarihi Arazi Müzesi'nde.

Bundan kısa bir süre sonra, kıskançlığı artan füvey annesinden kaçmak için Brooklyn'den Manhattan'a taşındı. Kısa sürede çeşitli doğa tarihi müzelerinin yayınlarına resim yapan bir ressam olarak kariyerini oluşturmaya başladı. Şehirlerdeki hayvanat bahçelerine gitmekten ve orada hayvanların, bitkilerin ve diğer gördüklerinin çok sayıda, titiz çizimlerini yapmaktan hoşlanırdı. Bu alıştırmalar ve Amerikan Doğa Tarihi Müzesine yaptığı ziyaretler sanatını geliştiriyordu. Burada iskeletleri parçalara ayırarak anatomi bilgisini artırma fırsatını buldu. Yine bu müzede bir paleontolog tarafından, Knight'ten bir dinozorun kopyasını yapması istendi.

Avrupa'ya yaptığı bir gezide biraz daha sanat üzerinde çalışıp, hayvanat bahçelerini gezdi. Gezi sonrasında tüm ilgisini dinozorlara verdi. Knight, ünlü omurgalı paleontologu Edward Drinker Cope ölmeden kısa bir süre önce, onun denetimi altında çalıştı. Cope ve rakibi Yale Üniversitesi'nden Otheniek C. Marsh, 1870'li yıllarda Amerika'daki dinazor merakının artmasına neden oldu.

Ancak Knight en önemli birlikteliğini, yine Amerikan Doğa Tarihi Müzesinde, aristokrat paleontolog Henry Fairfield Osborn ile kurdu. Müze müdürü olarak Osborn, birisinin kendi kuru kemik koleksiyonlarını, canlı, büyüleyici görüntülere dönüştürmesi-

ni istiyordu. Osborn'a göre bu resimler, kalabalığın ilgisini çekebilir ve müzeyi doğa bilimleri konusunda önde gelen bir merkez haline getirebilirdi. Knight'ın, Osborn'un erken dönem fikirlerini yansıtan resimleri kısa sürede hem kendisinin hem de müzenin dikkate alınmasını sağladı. Osborn, sauropodların uzun boylu ormancıl otoburlar olduğunu iddia edip, kendi isteği doğrultusunda Knight'a arka ayakları üzerinde yükselip, ağacın üst kısımlarına erişmeye çalışan bir brontosaur resmi yaptırdı. Knight, resimlerinde en başarılı avcı dinozorlar olan theropodları havaya sıçrayan hayvanlar olarak resmetti. Theropodları çevik varlıklar olarak göstermek

Knight'ın kariyerinin erken dönemlerinde yaptığı bu resim, Henry Fairfield Osborn'un bir kuramından esinlenmiş. Osborn'a göre bu dinozorlar uzun, ormancıl hayvanlardı. Zamanın paleontologları bu fikre karşı çıktılar. 1991 yılında, Amerikan Doğa Tarihi Müzesi'nin girişine ünlü barosaur aynı şekilde yerleştirildi.

Resimde görünen ördek kafalı dinazorlar anatosaurus cinsine ait. Bu resim 1909 yılında Knight tarafından Amerikan Doğa Tarihi Müzesi'ndeki iki iskelete bakılarak yapılmış. Müzenin dinazor salonu, yakınlarda, Knight'ın resmi ve iskeletler yan yana olacak şekilde düzenlenmiş.

konusunda haklı olsa da, o zamanın paleontologları tarafından bu görüş reddedildi.

20. yüzyılın başında, Asya ve Amerika'da yürütülen kazılarda Geç Tebeşir devrine ait dikkate değer dinazor kalıntıları ortaya çıktı. Bunlar arasında korkunç tyrannosaurlar, boynuzlu ceratopsianlar, ördek gagalı hadrosaurlar ve zirhli ankylosaurlar vardı. Knight'ın bu döneme ait resimleri Amerikan Doğa Tarihi Müzesi ve Doğa Tarihi Arazi Müzesi için yapılmış, karmaşık sanat eserleridir. Resimleri, genellikle gerçekçi görünümüne, oldukça bildik dinozorlarla dolu, sisli manzaralardır -ki bunun nedeninin zayıf uzak görüş yeteneği olduğu sanılmaktadır. Bu yıllar, Knight'ın en üretken olduğu ve re-

simlerinin tüm dünyada kabul gördüğü yıllardır.

1920'lerde Knight'ın özel hayatı da en parlak zamanlarını yaşamaktadır. Kendisi ve neşeli karısı Annie Hardcastle New York'da popüler bir çifttiller. Annie, Knight'ın para işlerini denetleyip, kendilerini rahat bir yaşam garantisi altına almıştı. 13 yaşındayken kızları Lucy işleri üzerine aldı. 7 yıl sonra babasının resimlerinin Arazi Müzesi'nde sergilenmesi için müzeden 150 000 Dolar koparmayı başardı. 1930'larda Knight'ın dersler vermesi nedeniyle geliri ve otoritesi arttı. Bugün, dinazor restorasyonu tüm dünyada yaygın olarak yapılan küçük bir endüstri haline gelmiştir. Knight'ın keyfini çıkardığı, alanında tek olma zevki artık ortadan kalkmıştır.

Knight paleontologlarla yakın bir işbirliği içinde çalışmıştır. Bu yüzden sanatı döneminin bilimsel dogmatizmini yansıtır. Yalnız, bu dogmatizm hiçbir şekilde mutlak hale gelmemiştir. Örneğin, 1946 yılında derlediği *Çağlar Boyunca Yaşam* adlı dinozorlar katalogunda Knight, dinozorları "uyum sağlayamayan, gelişmemiş" ve "hımbıl ahmaklar" olarak nitelemiş ve "dikkatli, küçük sıcakkanlı" memelilerin yerlerini almalarnın çok doğal olduğunu söylemiştir. Ancak yine aynı sayfada bir yırtıcı dinozorun "hafif olduğu için hızlı hareket edebildiğini, bir sürüngen için efsanevi" olduğunu da not etmiştir. Dinozorları her zaman "tipik" sürüngenler olarak çizmemiştir. Bir resminde bir çift triceratopsu genç bir bireyi izlerken, bir diğer resminde otobur dinozorları sosyal bir grup halinde resmetmiştir. Orta Asya'daki bir dinazor yuvasının keşfinden sonra, Osborn'un önerisi üzerine küçük protoceratopsidler yumurtalarına bekçilik ederken çizmiştir.

Döneminin sınırlamaları en çok Knight'ın ünlü eserinde, boynuzlu bir triceratops'u iki tyrannosaurun karşısında çizdiği resimde, ortaya çıkıyor. O zamanlar bazı boynuzlu dinozorların sürüler halinde yaşadığı bilinmiyordu. Ayrıca Knight'ın bu resminde çok az hareket yer alır. Hem otoburun hem de etoburların bütün ayakları da sıkıca yere basmaktadır. Aslında, bütün ayakların yerde olması kuralı Knight'ın hemen hemen tüm resimleri için geçerlidir. Zaman zaman

Knight dinozorlar dışında memellilerin de resmini yapmıştır. Resimlerinde memellileri dinozorlardan farklı olarak hep hareket halinde çizmiştir.

memelileri, büyük boyutlu olsalar bile, yürür ve koşar halde çizmesine rağmen bunu hiçbir zaman dinozorlara uygulamamıştır. Knight, dinozorları genellikle koyu kül ve yeşil gibi kasvetli tonlarda çizmiştir. Dinozorların böyle renk tonları olsa bile, diğer birçok sürüngen ve kuş gibi renkli görürlerdi. Ayrıca pullu derileri yoğun pigmentasyon için uygun zemin oluşturmuş olmalı. Zaten bu yüzden günümüz sanatçıları dinozorlara genellikle parlak renkleri uygun görüyorlar.

Knight geniş anatomi bilgisini kullanıp, izleyicilere yok olmuş türleri gerçekten kendi gözüyle görmüş olduğunu düşündürtecek kadar gerçekçi göstermeyi başarır. Zaten bu da onun resimlerinin bugün hâlâ neden el üstünde tutulduğunu açıklıyor. Bu görünüşteki gerçekçilik, bazı yönlerden yapaydır. Knight, yaşayan hayvanların iskelet-kas yapısının ayrıntılı çizimlerini yaptıysa da, dinozorlar üzerinde benzer bir çalışma yapmamıştır. Sadece iskelet hayvanın kas yapısı hakkında kısıtlı bilgi sağlar. Knight'ın kullandığı bir anatomik alışkanlık, sanatçıları bir konuda yanılıya düşürmüştür. Dinozorların sürüngen oluşu, kerkentele ve timsah gibi sürüngenlerin de dar uyluk kaslarına sahip olması Knight'ın dar, sürüngenimsi uyluk kası çizmeye itmiş. Ancak iskeletler incelendiğinde, dinozorların daha çok kuşlar ve memeliler gibi geniş uyluk kaslarına sahip olduğu anlaşılmış. Bu bilmece en sonunda 1970'lerde dinozorların sıcak-

Bu resimdeki canlılar, *Dryptosaurus cinsinin* döğüşken etoburları, paleontolog Edward Drinker Cope'un tasvirlerine dayanarak çizilmiştir. Knight bu resmi, Cope öldükten kısa bir süre sonra, 1876 yılında tamamlamıştır. Bu dinozorların havaya fırlıyor oluşlarını, bilim adamları on yıllarca kabul etmese de, günümüzdeki bazı bilim adamları bu theropodların oldukça saldırgan oluklarını düşünüyor.

kanlı olduğu kuramı ortaya atılınca çözülmüş. Zira geniş kalça ve uyluk kaslarına sahip bir hayvan bu yüksek aktiviteyi uygun bir solunum sistemi ile karşılayabiliyor. Ancak bu ortaya çıkana kadar birçok sanatçı Knight'ın geleneğini izleyerek dar uyluk kasları çizmiş.

Sanatçılar bazı açılardan sihirbazlara benzer. İnsanlara gerçeğin bir uyarlamasını gördüklerini düşündürmek için optik yanılsamalar kullanırlar. Bir kişinin sanatında uygulayabildiği optik hileler zaman içinde arttığı için sanatçılar genellikle yaşlandıkça iyileşirler. Knight'ın ilerleyen yılları ise pek böyle olmamış. Bunun en büyük suçlusu, büyük olasılıkla giderek

daha da bozulan görme yeteneği. Ayrıca, Osborn ölmüş; Büyük Buhran ve İkinci Dünya Savaşı, dinozor bilimini 30 yıl boyunca üzerinden atamayacağı bir suskunluğa itmişti. Knight'ın hiçbir zaman dinozorların yuvalama yerlerinden, sürülerin toplu göçlerinden, kutup yerleşmelerinden, Apatosaurus'un kafa biçiminden, dev meteorların etkilerinden ve kuşların aslında yaşayan dinozorlar olduğundan haberi olmadı. Buna rağmen yaratıları, sanatsal kalite açısından günümüzün en yüksek standartlarını oluşturuyor ve kendisini izleyenleri motive etmeye devam ediyor.

Çeviri: Murat Maga
Gregory, S. Paul, "The Art of Charles R. Knight"
Scientific American, Haziran 1996

Knight'ın 1920'lerin sonuna doğru yaptığı bu tabloda Üst Tebeşir devrine ait Kuzey Amerika dinozorları resmedilmiş. Gözükten dinozorlar, soldan sağa: miğfer ibikli *Carythosaurus*, bir *Parasaurolophus* sürüsü, bir tane zırlı *Paleoscincus*, bir grup *Struthiomimus* ve düz kafalı birkaç hadrosaur.

